Enige kanttekeningen bij het memorandum d.d. 30 December 1949 van de commissie van financiële experts van de Raad der O.E.E.C.

I. De grondgedachten van de Amerikaanse voorstellen, die tot het ontwerp van de financiële experts aanleiding hebben gegeven, zijn:

1). de wenselijkheid van een doorbreking van het bilateralisme; Voorlopig alleen voor het intra Europese verkeer, voorlopig alleen voor lopende posten, desnoods met quantitatieve, maar dan globale en geen bilaterale beperkingen.

2). de wenselijkheid van een reservering van een gedeelte van de Marshall-hulp voor 1949/50, 1950/51 en 1951/52, teneinde een stootkussen te vormen voor de periode na 1952;

3). de wenselijkheid deze reservering te gieten in een dusdanige vorm, dat zij als grondslag kan dienen voor verdere hulp van de Verenigde Staten op meer commerciële basis na 1952.

II. Realisering van deze gedachten vereist een systeem, waarbij de zwakke Europese staten geleidelijk gedwongen worden tot deflatoire en de sterke Europese landen tot inflatoire maatregelen.

III. Inter parentheses zij opgemerkt dat daarbij onuitgedacht is gebleven welke wegen moeten worden bewandeld, wanneer - zoals te verwachten valt - een internationale integratie door algemene monetaire maatregelen van de deelnemende landen niet blijkt te kunnen worden verwezenlijkt en dus toch (weer) quantitatieve beperkingen moeten worden te hulp geroepen. In beginsel blijven er dan slechts twee oplossingen: 1) de sterke Europese staten moeten de grenswaarde van de dollar evenzeer verhogen als de zwakke Europese staten door ook hunnerzijds over te gaan tot invoering van dollar-contingenteringen. Dit is politiek ondenkbaar.
2). de zwakke Europese staten moeten het recht hebben invoer van dollar-goederen via de sterke Europese staten quantitatief in dezelfde mate te beperken als hun directe dollar invoeren. Dit laatste is technisch onuitvoerbaar, voorzover de dollargoederen in de sterke Europese landen worden bewerkt of verwerkt en daardoor van nationaliteit veranderen.
Er blijft dan geen andere oplossing dan een economisch nimmer te verantwoorden compromis van quantitatieve

© MinFin, Directie Buitenlands Betalingsverkeer (Ministerie van Financiën) inv.nr.1230
http://resources.huygens.knaw.nl/europeseintegratie/doc/G00587

II. Realisering van deze gedachten vereist een systeem, waarbij de zwakke Europese staten geleidelijk gedwongen worden tot deflatoire en de sterke Europese landen tot inflatoire maatregelen.

III. Inter parentheses zij opgemerkt dat daarbij onuitgedacht is gebleven welke wegen moeten worden bewandeld wanneer - zoals te verwachten valt - een internationale integratie door algemene monetaire maatregelen van de deelnemende landen niet blijkt te kunnen worden verwezenlijkt en dus toch (weer) quantitatieve beperkingen moeten worden te hulp geroepen. In beginsel blijven er dan slechts twee oplossingen: 1) de sterke Europese staten moeten de grenswaarde van de dollar evenzeer verhogen als de zwakke Europese staten door ook hunnerzijds over te gaan tot invoering van dollar-contingenteringen. Dit is politiek ondenkbaar. 2). de zwakke Europese staten moeten het recht hebben invoer van dollar-goederen via de sterke Europese staten quantitatief in dezelfde mate te beperken als hun directe dollar invoeren. Dit laatste is technisch onuitvoerbaar, voorzover de dollargoederen in de sterke Europese landen worden bewerkt of verwerkt en daardoor van nationaliteit veranderen.

Min. Fin, Gen. Thes. A.B.B. 1260 (O.E.E.C.) doos 12

Er blijft dan geen andere oplossing dan een economisch nimmer te verantwoorden compromis van quantitatieve contingenteringen door de zwakke Europese staten van goederen, die direct worden ingevoerd uit de dollararea

plus contingentering van dollargoederen (die als zodanig nog te identificeren zijn) bij invoer via sterke Europese landen gecombineerd met globale - in plaats van bilaterale - contingenteringen t.a.v. nader te bepalen goederen uit Europese landen.

IV. De monetaire experts hebben zich alleen bezig gehouden met de multilateralisatie van het intra-Europese betalingsverkeer voor lopende posten en de inbouw van de Marshall-hulp in een dergelijk systeem.

V. Multilateralisatie veronderstelt gelijkwaardigheid van alle betrokken valutas. Aangezien deze in feite niet bestaat is de oplossing gezocht in een systeem waarbij alle bilaterale vorderingen en schulden maandelijks door clearing tot o worden teruggebracht en de resterende positieve en negatieve saldi worden omgezet in een vordering op of een schuld aan een intra-Europese pool, bij voorkeur uitgedrukt in een zelfstandige rekeneenheid (ecu) welke pool te allen tijde over een zo grote dollarreserve moet beschikken dat bij een eventuele afwikkeling de crediteuren op de pool een dusdanige combinatie van meer- en minderwaardige vorderingen krijgen dat zij economisch geen schade lijden.

De vorming van een pool en een intra-Europese rekeneenheid is niet alleen de tamelijk logische, hoewel niet enige mogelijke, consequentie van een multilateralisatie van het intra-Europese betalingsverkeer onder de huidige omstandigheden en op basis van een zekere dollar hulp, doch komt ook tegemoet aan het Amerikaanse verlangen in de Verenigde Staten iets te kunnen vertonen wat kan worden opgevat als bewijs van een Europese economische integratie. Vooral de gemeenschappelijke rekeneenheid kan in dit opzicht diensten bewijzen terwijl de pool het centrum zou kunnen worden voor mogelijke verdere Amerikaanse steun in nieuwe vormen ook na 1952.

VI. Teneinde een zekere logica te krijgen in de door de individuele leden aan de pool te verlenen en van de pool te verkrijgen credietfaciliteiten is voorgesteld alle openstaande bilaterale vorderingen en schulden te consolideren en de door elk van de deelnemende landen aan de pool te verlenen en van de pool te ontvangen creditlines te fixeren op een nader te bepalen % van elk totale buitenlandse handel gedurende de directe aan de vaststelling voorafgaande 12 maanden. Deze creditlines zouden dus maandelijks weder herberekend in verband met mogelijke

Wijzigingen in het handelsvolume.
Wijzigingen in het handelsvolume

VII. De bepaling dat op een gegeven moment oude vorderingen en schulden zouden moeten worden geconsolideerd kan aanleiding geven tot niet te voorziene handelspolitieke manipulaties in de maanden of weken, die aan een verdrag vooraf gaan. N.l. in die gevallen waarin een crediteurstaat geen lust heeft een vordering op de monetaire accoordrekening te zien bevri[illegible]. Een afdoende remedie hiertegen zal wel nauwelijks zijn te vinden.
Ook van Nederlandse zijde zal men hier aandacht aan moeten schenken.
Wij zijn vnl. crediteur in ponden en marken.
Een geblokkeerd ponden saldo ware ongetwijfeld te gebruiken als aflossing op onze £-schulden.
Een geblokkeerd Marken saldo ware beslist te vermijden en zou derhalve in de komende maanden, eventueel met welke middelen dan ook, moeten worden weggewerkt.

VIII. De basering van de creditlines op het handelsvolume en niet op het volume van de zichtbare en onzichtbare lopende posten van het buitenlands betalingsverkeer is uitsluitend geschied op technische gronden: men beschikt t.a.v. de onzichtbare lopende posten niet over totaalcijfers, slechts over saldi. Deze laatste zouden voor het geval het om positieve saldi gaat eventueel nog wel mede in de berekening kunnen worden betrokken, bij negatieve saldi zou men echter nooit tot aftrek kunnen overgaan zonder tot volstrekt onlogische resultaten te komen.

IX. Gedacht is aan 2 series creditlines, waarbij het gebruik van de eerste generlei goudbetaling door de debiteuren en generlei beperking in de goudontvangsten door de crediteuren met zich mede zou brengen. Gebruik van de tweede serie creditlines zou door debiteuren slechts mogelijk zijn tegen gedeeltelijke en procentueel stijgende betaling van goud en door crediteuren tegen een afnemend percentage van goudontvangsten, hetgeen wil zeggen dat de crediteuren in toenemende mate crediet aan de pool zouden moeten verstrekken. Noch het een, noch het ander zou echter volledig automatisch zijn.

Dit laatste zou m.n. niet het geval zijn t.a.v. debiteurstaten waarvan men redelijkerwijze zou kunnen verwachten dat zij een inflatoire politiek volgen.

Van speciaal belang is in dit verband de omstandigheid dat niet alleen interne inflatie verschijnsel uit

hoofde van niet sluitende kasposities van de diverse regeringen iedere poolvorming en multilateralisatie zouden doen mislukken doch dat dit ook geldt ingeval van vrijgave van geblokkeerde saldi: Het betreft hier in de eerste plaats de geblokkeerde ponden-saldi die slechts in zeer beperkte mate zouden mogen worden vrijgegeven, wil er althans enige kans bestaan op een welslagen van de voorgenomen multilateralisatie. Engeland heeft zich op dit punt echter alle rechten voorbehouden, al heeft het zich tegen een indirecte zinspeling op dit probleem in het memorandum niet verzet.
Ten aanzien van crediteurstaten was men het er aanvankelijk niet over eens of zelfs wel op de wenselijkheid van een zekere beperking van saldivermeerdering zou moeten worden gezinspeeld. Tenslotte is gesteld dat crediteurstaten in beginsel wel het recht zouden krijgen hun valuta-reserves te versterken, doch dat hieraan zekere remmen zouden moeten worden aangelegd, m.n. in gevallen waarin die crediteurstaat geen hoge graad van werkgelegenheid zou weten te handhaven.

X. Wanneer een debiteur in de loop van 12 achtereen volgende maanden een zeker continu gebruik van zijn le creditline zou hebben gemaakt, zou dit gedeelte op de 2e creditline worden afgeboekt, waardoor hij weer met een vrije le creditline zou beginnen, maar achteraf alsnog een zekere goudbetaling zou moeten verrichten.

XI. Gedacht is aan een percentage van 10% van de totale jaarlijkse buitenlandse handel van elk der deelnemende landen als grondslag van de door elk land aan de pool te verlenen en van de pool te verkrijgen creditline, d.w.z. 20% plus en 20% minus voor de le en 2e creditline tezamen. Deze percentages zijn in het memorandum echter nog niet genoemd. Het secretariaat zal n.l. eerst nog cijfers verstrekken die de redelijkheid van deze percentages zullen bewijzen.

XII Voor Nederland zouden deze percentages waarschijnlijk betekenen

1). dat de te verkrijgen en te verlenen faciliteiten van de eerste categorie niet zéér ver van de bestaande zouden afwijken

2). dat bij extrapolatie van de deficitten en surplussen van het afgelopen jaar - zelfs indien geen trekkingsrechten meer zouden worden verleend - voor het eerstvolgende jaar geen beroep op de 2e creditline zou behoeven te worden gedaan.

3). dat, ingeval geen trekkingsrechten meer zouden worden verleend, wegens continu gebruik van de 1e creditline

aan het einde van het 1e jaar een overboeking naar de 2e creditline zou moeten plaatsvinden, waardoor deze voor een groot gedeelte zou worden uitgeput en een goudbetaling achteraf zou moeten plaatsvinden van ruwweg 100/200 millioen gulden. Bij voortzetting van trekkingsrechten zou dit bedrag natuurlijk dienovereenkomstig kleiner worden.

XIII. Aangezien de in de pool te storten dollars uiteraard in mindering zouden komen van de directe en voorwaardelijke Marshallhulp, en deze in totaal toch reeds naar schatting voor 1950/51 een $ milliard minder zullen bedragen, zullen de trekkingsrechten tot het uiterste worden beperkt.(gezegd is "tot een enkel geval").

De directe Marshall-hulp zal eveneens worden beperkt en wel tot hulp ter financiering van investeringen en ter overbrugging van sociale moeilijkheden, die uit een monetaire saneringspolitiek zouden voortvloeien.

XIV. De aan de pool te verstrekken dollars zouden uiteraard "vrije" dollars moeten zijn (niet gebonden aan bepaalde goederentransacties en niet aan tijd). Hetzelfde zou moeten gelden t.a.v. het dollarequivalent aan trekkingsrechten. De juridische oplossing hiervan dient aan de Amerikanen te worden overgelaten. De in Parijs aanwezige Amerikanen achtten deze oplossing in deze zin wel mogelijk.

Naschrift

Door de O.E.E.C. plannen komen de oorspronkelijke plannen van Italië, Frankrijk, België/Luxemburg en Nederland in een nieuw licht.

Op handelspolitiek gebied rijst al dadelijk de vraag of men niet aanmerkelijk verder zou moeten gaan dan aanvankelijk gedacht.

Bij de onderlinge besprekingen van de monetaire experts van de 4 bestond de neiging om onafhankelijk van de handelspolitieke kant op monetair gebied maar vast door te gaan.

Als argumenten werden aangevoerd:

1). dat de monetaire plannen van de 4 verder gingen dan de O.E.E.C. plannen t.a.v.
   a) vrij kapitaalverkeer
   b) vrij bankbiljettenverkeer
   c) vrij wisselkoerssysteem.

Verder werd aangevoerd

2) dat een voortzetting een prikkelende werking zou uitoefenen op de activiteit van de O.E.E.C.

3). dat ingeval de O.E.E.C. plannen per saldo mochten mislukken toch altijd nog de combinatie van 4 iets zou bereiken.

T.a.v. de sub 1) genoemde argumenten zij echter opgemerkt dat

1a) de voor Nederland acceptabele "vrijheid van kapitaalverkeer" dusdanig gering is dat wij t.a.v. dit punt een afweerpositie hebben in te nemen;

1b) dat precies hetzelfde geldt t.a.v. het "vrije bankbiljettenverkeer";

1c) dat Nederland slechts schoorvoetend en uitsluitend, teneinde Frankrijk ter wille te zijn, heeft toegestemd in een zeer beperkte flexabiliteit van wisselkoersen.

Tenslotte dient er op te worden gewezen dat in een kleine groep het vraagstuk van het gebruik van valuta van niet tot de groep behorende landen een netelig probleem is en blijft. Hoe het ook mag worden opgelost, steeds zal het die leden van de groep, die zoals Nederland, de natuurlijke neiging vertonen om binnen de groep deficitair te zijn, in een defensieve positie plaatsen, hoe groot hun actieve saldi buiten de groep ook mogen worden. Zij zijn bij voorbaat "spelbrekers".

Dit laatste is a fortiori het geval wanneer - zoals bij de huidige ontwikkeling van de O.E.E.C.besprekingen wel als zeker mag worden aangenomen - de groep van 4 niet meer zou kunnen rekenen op enige specifieke dollarsteun uit de reserve van 150 millioen $. Er is dan geen enkel stootkussen meer om de spanning tussen het deficitland en de andere leden van de groep (zij het zelfs maar voorlopig) op te vangen en het deficitaire land wordt dan perse kind van de rekening.

Onder deze omstandigheden is er voor Nederland geen enkele reden om bij de besprekingen van de 4 het voortouw te blijven nemen . Integendeel. Slechts wanneer de O.E.E.C. besprekingen mochten vast lopen en er weer enige kans zou ontstaan op een specifieke dollarhulp ten behoeve van de combinatie van 4, ware voortzetting van de combinatie van 4 opnieuw te overwegen.

Prof.S.Posthuma
2 Januari 1950.